

แบบฟอร์ม
การนำเสนอผลงาน (Best practice Service Plan)
การประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การพัฒนาระบบบริการสุขภาพ (Service Plan Sharing)

ส่วนที่ 1

ชื่อผลงาน Best practice Service Plan (สาขาระบบบริการปฐมภูมิและระบบสุขภาพอำเภอ)
ทีมสุขภาพหนึ่งเดียว (One health) อำเภอทุ่งช้าง กับการพัฒนาระบบการจัดการ เพื่อความ
ปลอดภัยทางถนน อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ปี 2558 – 2561

กำหนดรูปแบบนำเสนอ

- (/) ผลงานทางวิชาการ
( ) ผลงานนวัตกรรมและสิ่งประดิษฐ์

ชื่อผู้ส่งผลงาน (ตัวบรรจง)

ชื่อ-สกุล นายกรภัทร ชันไชย
ตำแหน่ง ผู้ช่วยสาธารณสุขอำเภอทุ่งช้าง
สถานที่ปฏิบัติงาน สำนักงานสาธารณสุขอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน
จังหวัด น่าน เขตสุขภาพที่ 1
โทรศัพท์ 054-795104 มือถือ 062-4950239, 086-8939819 โทรสาร 054-795521
Email: khooraphat@hotmail.com
ปีที่ดำเนินการ ปี 2558 – 2561

Best Practice Service สาขาระบบบริการปฐมภูมิและระบบสุขภาพอำเภอ เขตสุขภาพที่ 1

ส่วนที่ 2

บทคัดย่อ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สุขภาพหนึ่งเดียว (One Health) คือการทำงานร่วมกันของบุคลากรสหสาขาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพคน สุขภาพสัตว์ สุขภาพสิ่งแวดล้อม อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน เป็นอำเภอชายแดนขนาดเล็ก ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดน่านเป็นระยะทาง 92 กิโลเมตร แต่กลับเป็นต้นทางของบริษัทเดินรถเอกชนภายในประเทศมากถึง 7 บริษัท นอกจากนี้ยังเป็นทางผ่านของรถโดยสารระหว่างประเทศ น่าน-หลวงพระบาง ในปี 2559 มีการเปิดเมืองแรลลี่ไนต์ของบริษัทไทยในประเทศ สปป.ลาว และขยายถนนจาก 2 เป็น 4 ช่องทางจราจร ทำให้มีแนวโน้มการเกิดอุบัติเหตุทางถนนเพิ่มสูงขึ้นอย่างมากในปีดังกล่าว โดยพบว่าในปี 2557-2559 มีผู้ประสบอุบัติเหตุทางถนนช่วงอายุ 11-15 ปีร้อยละ 60 สัดส่วนผู้ที่ดื่มสุราร้อยละ 46 ไม่ดื่มสุราร้อยละ 54 ที่สำคัญคือไม่สวมหมวกนิรภัยขณะขับขี่ร้อยละ 75 ส่วนใหญ่เป็นรถจักรยานยนต์ร้อยละ 80.33 เกิดอุบัติเหตุนอกช่วงเทศกาลร้อยละ 93.19 ในช่วงเวลา 16.01-20.00 น.ร้อยละ 30 บนถนนทางหลวงแผ่นดินร้อยละ 55.88 ถนนในหมู่บ้านร้อยละ 44.12 ที่สำคัญคือบาดเจ็บและรักษาในแผนกผู้ป่วยในร้อยละ 18.71, 14.63, 27.28 ตามลำดับบาดเจ็บที่ต้องส่งต่อไปรับการรักษาที่สูงขึ้น ร้อยละ 9.2, 7.67, 13.64 ตามลำดับ เสียชีวิตร้อยละ 0.92, 1.74, 5.31 ตามลำดับ ระบบสุขภาพอำเภอทุ่งช้างมีความโดดเด่นในเรื่องความร่วมมือของภาคีเครือข่าย ภายใต้กรอบสุขภาพหนึ่งเดียว ซึ่งสมาชิกทีมประกอบด้วย สาธารณสุขอำเภอ ปศุสัตว์อำเภอ ปลัดอำเภอ เกษตรอำเภอ พัฒนาการอำเภอ ผู้ช่วยสาธารณสุขอำเภอ ผู้บริหารองค์กรทหารพราน ผู้บริหารองค์กรตำรวจ ตัวแทนชมรมกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน และผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงถือเป็นความท้าทายของทีมสุขภาพหนึ่งเดียวอำเภอทุ่งช้าง ที่ต้องเร่งดำเนินการพัฒนาระบบการจัดการ เพื่อความปลอดภัยทางถนนในพื้นที่อำเภอทุ่งช้าง ซึ่งจะทำให้เกิดคุณค่าน้อย 3 ประการคือ 1)เกิดองค์กรและการจัดการความปลอดภัยทางถนนในอำเภอทุ่งช้าง 2)ประชาชนในพื้นที่อำเภอทุ่งช้างเกิดความรอบรู้ด้านสุขภาพ การป้องกันตนเองจากอุบัติเหตุทางถนนมากขึ้น 3)ประชาชนทั้งในและนอกพื้นที่มีความปลอดภัยในการใช้ถนนในอำเภอทุ่งช้างมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การดำเนินงาน

เพื่อศึกษากระบวนการและผลลัพธ์ของการพัฒนาระบบการจัดการเพื่อความปลอดภัยทางถนนในพื้นที่อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน

วิธีการดำเนินงาน

รูปแบบการวิจัย ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ในรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม **แหล่งข้อมูลหลักในการวิจัย (Key Informant)** คือ หัวหน้าส่วนราชการ และผู้เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความปลอดภัยทางถนนของอำเภอทุ่งช้าง ทุกภาคส่วน ทั้งภายในและภายนอกอำเภอทุ่งช้าง ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2558-30 เมษายน 2561 **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** คือ แนวทางการขับเคลื่อนการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนผ่านระบบสุขภาพอำเภอ (D-RTI) ระบบรายงานอุบัติเหตุทางถนน และแนวคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น **การเก็บข้อมูลการวิจัย** แบ่งเป็น 4 ระยะ คือ 1)ขั้นวางแผน 2)ขั้นปฏิบัติการ เป็นการดำเนินการพัฒนาระบบความปลอดภัยทางถนนตามแผนที่กำหนดไว้ 3)ขั้นสังเกต เป็นการประเมินผลร่วมกันของคณะกรรมการ 4)ขั้นสะท้อนผล เป็นการที่คณะกรรมการร่วมกันให้ข้อสังเกตผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น เพื่อระบุส่วนขาดการดำเนินงาน และนำเข้าสู่การวางแผนในรอบใหม่ต่อไป **การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยดำเนินการดังนี้** 1)การวิเคราะห์ต้นน้ำ โดยการประเมินพฤติกรรมกรรมกรสวมหมวกนิรภัยขณะขับขี่ของเยาวชน 11-15 ปีและประชาชนทั่วไป ก่อนกับหลังดำเนินการ 2)การวิเคราะห์กลางน้ำ โดยการประเมินความคืบหน้ากระบวนการแก้ไขปัญหาของทีมสุขภาพหนึ่งเดียวอำเภอทุ่งช้าง 3)การวิเคราะห์ปลายน้ำ โดยการประเมินอัตราการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนต่อแสนประชากร ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction)

ผลการดำเนินงาน

ทีมสุขภาพหนึ่งเดียวอำเภอทุ่งช้าง มีการขับเคลื่อนการดำเนินงานผ่านคณะกรรมการศูนย์ปฏิบัติการความปลอดภัยทางถนน (ศปถ.) อำเภอทุ่งช้าง ซึ่งมีนายอำเภอเป็นประธาน มีกระบวนการดำเนินงาน 7 ขั้นตอน คือ 1)การทบทวนและคืนข้อมูล 2)การตั้งคณะกรรมการ 3)การสร้างพันธสัญญา 4)การกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาร่วมกัน 5)การสร้างเวทีสรุปผลต่อเนื่อง 6)การพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (CQI) 7)การปรับปรุงต่อเนื่อง พบว่า ก่อนดำเนินการ เยาวชน 11-15 ปี มีพฤติกรรมการสวมหมวกนิรภัยขณะขับขี่ ร้อยละ 7.46 หลังดำเนินการเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 70.17 กลุ่มประชาชนทั่วไป มีพฤติกรรมการสวมหมวกนิรภัยขณะขับขี่ ร้อยละ 15.17 หลังดำเนินการเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 76.42 กิจกรรมแก้ไขปัญหาก็เกิดการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนทรัพยากรร่วมกันของภาคีเครือข่ายดังนี้ **ส่วนราชการ** ร่วมกันอบรมและรณรงค์ประชาสัมพันธ์ การซ่อมแผนรับอุบัติเหตุทางถนน เกิดองค์กระตุ้นแบบสวมหมวกนิรภัย 100% จำนวน 9 องค์การ การชี้เป้าจุดเสี่ยงและจัดการจุดเสี่ยง/ความเสี่ยง การร่วมกันสอบสวนกลไกการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนน **หน่วยงานตำรวจ** มีการอบรมทักษะการขับขี่ปลอดภัยแก่ประชาชนและเด็กนักเรียน การตั้งด่านจับกุม 10 ข้อหาหลัก และการย้ายจุดตรวจจุดสกัดของเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าใกล้เขตชุมชน **บริษัทกลางคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ** มีการรณรงค์ออกหน่วยเคลื่อนที่ที่ท่าพรบ.คุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ **แขวงทางหลวงและหมวดทางหลวงเชียงใหม่** แก้ไขจุดเสี่ยงตามที่ได้รับแจ้งขอจากคณะกรรมการ **ชุมชนหมู่บ้าน** โดยผู้นำชุมชนมีการตั้งด่านชุมชนสลับหมุนเวียนวันและเวลายกกันทุกเดือนตลอดทั้งปีและเกิดชุมชนนำร่องการจัดการสิ่งแวดล้อมในเื้อต่อการขับขี่ปลอดภัย จำนวน 12 หมู่บ้าน ผลจากกระบวนการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (CQI) ทำให้ประสบความสำเร็จในการผลักดันให้ใช้ลานตากพืชผลทางการเกษตรของสหกรณ์การเกษตรทุ่งช้างเป็นจุดพักรถชั่วคราว หลังจากพบความเสี่ยงจากการที่รถทัวร์ กลับริบถบนถนนทางหลวงแผ่นดิน และการจอดรถค้างคืนข้างไหล่ทางของรถบรรทุกขนาดใหญ่ ซึ่งเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุทางถนน และการใช้หนังสือขอความร่วมมือให้สวมหมวกนิรภัยจากนายอำเภอทุ่งช้าง ถึงหน่วยงาน องค์การ บุคคลที่ยังไม่ปฏิบัติพฤติกรรม การประเมินปลายน้ำ พบว่าปี 2555-2558 มีแนวโน้มอัตราผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนลดลงจาก 5.55, 16.26, 26.99, 37.54 เหลือเพียง 10.90 ต่อแสนประชากรในปี 2559 และทุ่งช้างเป็นอำเภอเดียวของจังหวัดน่าน ที่ไม่มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนน ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ปี 2561

อภิปรายผล

ความสำเร็จในการพัฒนาระบบการจัดการเพื่อความปลอดภัยทางถนนในพื้นที่อำเภอทุ่งช้าง เกิดจากปัจจัย 5 ประการ คือ 1)ความเป็นหนึ่งเดียวของทีมงานที่เข้ามามีส่วนร่วมจัดการปัญหา โดยมีทีมสุขภาพหนึ่งเดียวซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ เป็นแกนหลักในการดำเนินการ 2)เป็นการทำงานที่มีเป้าหมายเดียวกันซึ่งเกิดจากการเป็นปัญหา รู้สึกเป็นเจ้าของปัญหาและทำงานจิตอาสาาร่วมกัน 3)เป็นกระบวนการมีส่วนร่วมที่เริ่มจากการร่วมวางแผน ดำเนินการ รับประโยชน์ และประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดขององค์การอนามัยโลก (WHO, 1981: 41-49) 4)ความสำเร็จเกิดจากการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกอำเภอทุ่งช้าง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทุนทางสังคมเรื่อง (Bonding network) และเครือข่ายภายนอกชุมชน (Bridging network) ซึ่งทั้ง 2 เครือข่ายเป็นรูปแบบหนึ่งของการแสดงออก ซึ่งบรรทัดฐานในการเกื้อกูลกันของทุนทางสังคม (Granovetter, 1973 อ้างในลักขณา เต็มศิริกุลชัย, 2546: 27) 5)ความยั่งยืนเกิดจากการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ในรูปแบบของชุมชนนำร่องการจัดการสิ่งแวดล้อมในเื้อต่อการขับขี่ปลอดภัย

ความภาคภูมิใจ

ภายใต้ภาวะการนำร่วมของทุกภาคส่วน ทำให้เกิดความภาคภูมิใจร่วมกันของภาคีเครือข่ายในปี 2560 ซึ่งอำเภอทุ่งช้างได้ผ่านการประเมินรับรอง อำเภอดำเนินงานป้องกันการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนน (DHS-RTI) ดีเยี่ยม (Advance) ระดับทอง ประจำปี 2560 โครงการป้องกันและลดการตายจากอุบัติเหตุทางถนน ในทศวรรษแห่งความปลอดภัยทางถนน จากกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข